

31.7.2023

Anja Pihkalan elämän vaiheita – koonnut poikansa Tapani

Anja Pihkala syntyi Kaavin Hirvisaaren kylällä 31.7.1923. Kylä on lähempänä Juankoskea kuin Kaavia. Kylä liitettiin Juankoskeen v.1970, mutta kuuluu nykyään Kuopioon.

Syntyessään Anja painoi 1,5 kg, puntarilla mitaten. Hän osoittautui kuitenkin hyvin pian elämästä sitkeästi kiinni pitäväksi ja terveeksi lapseksi.

Anjan äiti Maria oli syntyjään kyläläisiä, mutta isä Emil oli muuttanut paikkakunnalle v. 1912 Leppävirralta. Emil toimi sisävesilaivan konemestarina ja metsätyön johtajana. Marian vastuulle jäi pienviljely parine lehmineen ja kanoineen. Perheeseen syntyi 8 lasta, joista Anja kolmanneksi vanhin.

Vanhemmat ymmärsivät kaukaa viisaasti, että elämässä pärjääminen vaatii koulutusta. Ilmapiiiri oli kannustava ja kaikille lapsille muodostuikin eheä työura.

Juutilaisen suku on tanskalaista perua. Olavinlinnaa rakennettaessa tarvittiin Juutinrauman juuttien osaamista, koska täällä ei ollut linnojen rakentamiseen vaadittavaa tieto-taitoa. Suuri osa tanskalaisista jäi Suomeen ja usein he työskentelivät sisävesilaivoilla.

Oppivelvollisuuslaki 1921 muutti kansakoulut 6-vuotisiksi. Siirtymäaika oli vuoteen 1937, joten etenkin maaseudulla käytännöt olivat kirjavat. Minulla on hatara mielikuva, että Anjan vanhempi sisar aloitti koulun vasta 9-vuotiaana.

Anja seurasi 4 vuotta vanhemman sisarensa läksyjen tekoa ja oppi 5-vuotiaana lukemaan. Kouluun hän läksi 7-vuotiaana. Jo tuossa vaiheessa Anja ajatteli, että olisi aika komeaa olla opettaja. Siihen aikaan olivat roolimallit nykyistä vähäisempiä.

Anja siirtyi 11-vuotiaana Juankoskelle oppikouluun. Nykyisin sinne on matkaa 10 km, mutta siihen aikaan Juankoski oli mutkaisemman taipaleen takana. Niinpä Anja asui viikot koulun lähellä kortteerissa ja oppi jo siinä vaiheessa asioitten itsenäistä hoitamista.

Lukion Anja kävi Kuopion yhteiskoulussa. Tosin loppuaikoina Kuopion lyseon tiloissa. Suurin osa lyseolaisista oli sodassa, mutta siviiliin jääneet pojat kävivät koulunsa yhteiskoululaisten kanssa. Vuonna 1942 ylioppilaskirjoituksia ei järjestetty, valkolakin sai pelkän todistuksen perusteella.

Anjaa harmitti vielä vanhoilla päivillään, kun ei päässyt näyttämään kykyjään. Toinen harmituksen aihe oli kemia. Todistuksessa Anjan arvosana oli 6, vaikka kokeista oli tullut huomattavasti parempia numeroita eli oikea arvosana olisi ollut 8 tai 9. Mutta opettajan mielipide oli, että tytöt eivät osaa kemiaa. Anja oli kylänsä ensimmäinen ylioppilas.

Sirpa Kähkönen (Kuopio sarja) on teoksissaan kuvannut paljon Kuopiota. Anjan mielestä Kähkösen kuvaukset käyvät hyvin yksiin hänen lukioaikaisten kokemustensa kanssa.

Anja sijaisti ylioppilaspohjalta sotaan lähtenyt miesopettajaa Kaavin Unimäen koulussa v.1942-43, jonka jälkeen seurasi opettajaopinnot Jyväskylän kasvatusopillisessa korkeakoulussa v.1943-45.

Valmistuttuaan v.1945 Anja sai paikan Kuopion Rissalan kouluun v.1948 saakka. Koulu oli syntynyt lähinnä Rissalan lentokentän henkilöstön, siviilien ja armeijataustaisten kansalaisaktiivisuuden ansiosta. Koulu toimi parakissa, mutta lämpöä kuulemma riitti.

Rissalaa seurasivat Jyväskylä mlk:n koulut Liinalampi v.1948-49, Kuikka v.1949-54 ja Tikkakoski v.1954-83. Anja opetti etenkin luokkia 3-4. Hänen uransa aikana tapahtui siirtyminen peruskouluun, jota Anja piti

puolustamisen arvoisena asiana. Oman luokanopettajan työnsä ohella Anja teki paljon lisätunteja esim. opettamalla käsitöitä.

Liinalammella opettaessaan Anja tapasi Tikkakoskelle Nisulan Osuuskassan konttoria hoitamaan tulleen Pentti Pihkalan, nuoren sotaveteraanin ja Sortavalan evakon. He avioituivat v.1949. Minä, Tapani synnyin v.1950 ja veljeni Pekka v.1956.

Tikkakoski oli metalliteollisuuspaikkakunta. Sodan jälkeen konepistoolien valmistus oli vaihtunut ompelukoneisiin. Vuosina 1947-57 Oy Tikkakoski Ab oli venäläisomistuksessa. Tikkakoski oli myös varuskuntapaikkakunta. Tehtaalaisten ja varuskuntalaisten välillä oli kieltämättä pientä jännitettä. Opettajana Anja osoitti osaavansa kohdata molemmat osapuolet maltillisesti. Asuimme Osuuskassan yläkerrassa ja samassa rakennuksessa oli myös posti, myöhemmin kirjasto. Koko kylän väki tuli tutuksi. Isäni hankki asiakkaita ja ystäviä kaikista väestöryhmistä.

Vuonna 1963 isäni siirtyi töihin Jyväskylään. Pankki vaihtoi pian nimensä Nisulan Osuuspankiksi. Muutimme kaupunkiin. Anja olisi saanut töitä Jyväskylästä, mutta viihtyi niin hyvin Tikkakoskella, että halusi jäädä sinne loppu-urakseen 20 km työmatkasta huolimatta. Siihen aikaan opettajan piti anoa lupa saada asua eri kunnassa kuin koulu. Anja anoi ja sai luvan.

Vuonna 1975 vanhempani muuttivat Palokkaan, jossa Pentti kuoli v.1986. Leskeksi jäätyään Anja jäi omakotitaloon asumaan loppuvuoteen 2020, jolloin hän kaatui kotonaan olkansa murtaen. Myös muisti alkoi olla niin hapertunut, että ympärivuorokautinen hoito oli ajankohtainen.

Anja on ollut eläkkeellä ollessaan toimelias. Alkuun hän hiihti ja pyöräili, puutarhaa hän hoiti miltei loppuun asti. Kotikylältä syntymäpaikan tuntumasta v.1966 ostettu kesämökki oli ahkerassa käytössä. Kun Ikääntyvien yliopisto aloitti toimintansa, Anja oli mukana sen eri toiminnoissa aina vuoteen 2019, jolloin ensimmäisiä merkkejä muistin heikkenemisestä alkoi ilmetä, mutta vielä silloin hän kykeni pitämään oman alustuksensa kirjallisuuspiirissä.

Ikääntyvien yliopiston elämäнкаariseminaarissa Anja sai kimmokkeen sukunsa tutkimiseen entistä tarkemmin. Tämän tuloksena syntyi Anjan ensimmäinen kirjallinen painettu teos Vaikka polku pitkä on. Se oli hänen vanhempiensa tarina. Anja kirjoitti myös miehensä Pentin elämäнкerran Karjalan poika, joka tosin on olemassa vain digitaalisena versiona. Tämän lisäksi hän kirjoitti osuuksina joihinkin Ikääntyvien yliopiston julkaisuihin, mutta varsinainen pääteos on v. 2006 julkaistu Hirvisaaren tie - Rajakylän elämää vuosina 1620-1970. Kirja muodostui pieneksi paikalliseksi hitiksi ja siitä piti ottaa toinen painos. Teoksella Anja osoitti kunnioituksensa kotiseudulleen. Hän ei koskaan unohtanut, mistä oli kotoisin.

Tapani Pihkala

PS.

Anja Pihkala on koko eläkeikänsä ollut Jyvässeudun senioriopettajat ry:n jäsen. Puhelinkeskustelussa Tapani totesi: "Koulu ja opetus on aina ollut äidille erittäin tärkeää. Siksi olen jäsenmaksun maksanut, vaikka äiti ei toimintaan enää ole voinutkaan osallistua".